Ч. 44. Краків, 29. травня 1940. Рік I.

КРАКІВСЬКІ ВІСТІ

„Krakauer Nachrichten"
Ukrainische Volkszeitung
für das
General-Gouvernement

Adresse: der Redaktion „Krakauer Nachrichten" Krakau, Orzeszkowagasse 7. II
Adresse der Administration und des Verlags: „Ukrainischer Verlag" Krakau, Karmeliterstrass 34 II.

30 сот.

ПЕРЕДПЛАТА
в краю і закордоном:
місячно 3 зол. 50 сот.
чвертьрічно 10 зол. 50 сот.
піврічно 20 золотих
річно 40 золотих
Курс 1 нім. марки 2 зол.
Адреса Редакції: Краків, Ожешкової 7, тел. 104.81
Адреса: Адміністр. Краків, Кармелітська 34, тел. 230-39
Дирекції: ч. тел. 137-42

Народній часопис для Ґенерал-Ґубернаторства

ВИХОДИТЬ В ПОНЕДІЛОК, СЕРЕДУ І ПЯТНИЦЮ

ВАЖНЕ

Для В.П. Передплатників „Краківських Вістей"

В ҐЕНЕРАЛ-ҐУБЕРНАТОРСТВІ!

Ми вислали поштою всім Вп. Передплатникам окремі повідомлення з зазначенням, скільки хто має доплатити передплати по кінець місяця червня ц. р.

Просимо вислати виписану квоту чимскорше так, щоби до нас надійшла найдалі до 5. червня ц. р.

На пересилку грошей ми долучили до числа »Краківських Вістей« чеки, але передплату можна посилати також звичайними переказами. — Нам було б прикро здержати висилку часопису тому, що не вирівнана передплата.

Адміністрація »КРАКІВСЬКИХ ВІСТЕЙ«

Відзначення пароха Кракова

Як довідуємось, о. д-р Павло Хрущ, парох Кракова, наділений крилошанськими відзнаками за ревну діяльність на церковній ниві. Це високе відзначення не могло нікого здивувати, хочаби з огляду на те, що о. д-р П. Хрущ це дійсно зразок священика-громадянина. Він підніс краківську парохію на висоту на якій вона ніколи ще не була, при тому гаряче віддавав себе всеціло праці в українських товариствах та установах. Тепер же, підчас воєнного лихоліття, він перший подавав руку обездоленим утікачам, причому був основником Допомового Комітету.

Редакція нашого часопису щиро вітає це відзначення, бажаючи Отцю Крилошанинові: Днів ясних, літ щасних!

—о—

Кале в німецьких руках

= Головна кватира начального вожда 27. 5. — Начальна команда німецької армії повідомляє:

ВНАСЛІДОК ОФЕНЗИВНОЇ АКЦІЇ НІМЕЦЬКИХ ВІЙСЬК У НАПРЯМІ ҐРАВЕЛЕН НІМЕЦЬКІ ВІЙСЬКА ЗДОБУЛИ ПО ЗАВЗЯТИХ БОЯХ 26. ТРАВНЯ Ц. Р. ВІДОМУ ФРАНЦУСЬКУ ПРИСТАНЬ КАЛЕ.

Терен завзятих боїв

= Кватира начального вожда, 26. 5. — Начальна команда німецької армії повідомляє:

Німецькі війська у Фляндрії й Артуа продовжують на цілому фронті концентричний наступ проти окружених ворожих армій, звужуючи щораз більше терен боротьби. Ворог ставить ще в різних місцях завзятий опір. Для скорішого зломання опору німецке летунство взяло участь в боях на землі.

На бельґійсько-французькому побережжю німецьке летунство обкинуло знову бомбами портові обекти в Цебріґ, Остенді і Дюнкерці. В Остенді підпалено бомбами маґазин муніції і склади маринарки та ушкоджено важко один транспортовий корабель.

В ночі з 24. на 25. травня німецьке летунство бомбардувало з добрим успіхом численні летунські майдани в східній і полуднево-східній Анґлії.

На морю біля Кале поцілено бомбами два великі торговельні й один воєнний корабель.

На полудневому фронті не було ніяких замітніших подій. Німецьке летунство бомбардувало дальше залізничі шляхи, артилерійські становища і скупчення військ зокрема по лісах.

Втрати ворога у вчорашньому дні сягають 59 літаків, з того 10 зістрілено в повітряних боях, 17 протилетунською артилерією, решту знищено на землі. 11 німецьких літаків загинуло.

В районі Нарвік поцілено важкими бомбами один великий панцирник і один кружляк. На обох кораблях вибухла пожежа. В суботу німецькі війська одержали в домомогу нові частини альпейських стрільців, що висіли тут при помочі легкопадів.

Ґен. Айронсайд начальним командантом

= Копенгаґа, 27. 5. — В Копенгазі оголошено такий комунікат: Шефа британського ґенерального штабу ґен. Айронсайда призначено начальним командантом. Становище шефа штабу обняв ґен. Діль.

—о—

Великий син галицької землі

Краків, 28. травня 1940.

Двацять чотири роки минуло від смерти найбільшого сина української Галицької Землі Івана Франка. Помер у Львові 28. травня 1916 р. великий письменник, поет, повістяр, а в першу чергу великий учитель і виховник українського народу. Помер передчасно, а втрату цю важко відчула вся українська земля і нація.

Франко учитель і виховник? Так! Хоч мав усі найвищі наукові дані — кваліфікації, підтверджені цілою низкою научних праць, про те не допустили тоді поляки до того, щоб Франко дістав катедру української літератури у львівському університеті. Та ніхто не посмів заборонити Франкові стати учителем і виховником цілого українського народу, промовляти до нього не з катедри, а своїми творами. І промовляв Франко до всіх, навіть до найменших („Лис Микита", „Коли ще звірі говорили"); промовляв і до сиволосих старців і промовляв такою переконливою мовою, що Його мусіли слухати.

У зрілому віці роздумує Франко, як поет над прикметами українців — як нації. Знаходячи в народі лихі звичаї і некорисні наслідки вікової неволі »трівожив душу будучим народу«, бо »не міг заснути від сорому, що нащадків палитиме«. Тому то всім запалом і завзяттям слова нищить і вириває з корінням »укриту злість й облудливу покірність« добровільних рабів, що без опору вислуговувалися »всякому, хто зрадою і розбоєм їх скував і заприсягнув на вірність«. Не даром Франко часто стоголосом кликав:

»Я б вам душі перехородив,
Я б вам випрямив хребти!«

Безоглядно поборював і нищив »ту крамолу, що нечайно брата братом гнобить, щоб засісти з ворогом до столу«. Не навидів неволю духа й тіла, тому кликав:

»Або смерть, або побіда!
Це наш оклик боєвий,
Хто ненавидить кайдани,
Тому війни нестрашні.«

Очевидно, що найважніші з багатої Його літературної спадщини — це ті твори, що ввели Франка до історії як виховника характерів, як коваля, що сорок літ клепав совість нації, навіки житиме Франко в душі поколінь нашої нації як український Мойсей, що вказав народові мету — українську державність і шлях до неї! Він бо ж післав нас »у мандрівку столітьь із свого духа печаттю«.

»Я весь вік свій, весь труд Тобі дав
У незломнім завзяттю, —
Підеш ти в мандрівку століть
З мого духа печаттю«.

Оце слова з безсмертного »Мойсея« Франка. Немає ні крихітки самохвальби в оцих словах українського національного Мойсея — Франка. Ні! Бо Він кожну хвилину трудящого життя присвятив праці для обездоленого народу та серед тієї великої праці, що виснажувала злиднями його орґанізм, знаходив ще час творити безцінні

скарби поезії, що зеднала Йому невміручу славу. Працю видвигнув Франко, як чоловий постулят повновартної людини:

»Лиш той виб'ється на верх із темної юрби,
в кого праця росою скрань зросила...«

Праця, борня, ось провідні нотки творчости Франка та Його життя.

»Вічний революціонер,
Дух, що тіло рве до бою,
Не ридать, а добувать,
Хоч синам, як не собі
Кращу долю в боротьбі.«

Та найцінніший твір Франка — це поема »Мойсей«. Це так би мовити »весільний дарунок народньому ґенієві«, слізьми злитий задаток майбутньому свого народу, який »піде в мандрівку століть із печаттю духа« поета. Поруч »Мойсея« можна гідно поставити вірш »На ріці вавилонській«, що писаний кровю серця проти рабських інстинктів у народі.

Своєю інтуїцією передбачив поет сьогоднішню хвилю та заздалегідь дзвонив молотом із ялмази, щоб будити совість народу, щоб не був »паралітиком на роздоріжжі, людським призирством ніби стрипом вкритий«. Спів поета журбою навіяний, протеж був повний віри у день воскресення, бо вірив у непереможну силу нації.

І ввесь український нарід признав тому найбільшого по Шевченкові поета Івана Франка — своїм учителем, бо ніхто, як Він — неначе батько дитину, хоча й любить, то карає, навчає, виховує, — народню совість зі сну будить, взиває до єднання, до безупинної праці, підкреслює почуття обовязку, вимагає справжнього відчуття особистої і національної гідности, каже горіти полумям безмежної любови, складаючи все на жертвеннику народнім, із вірою у краще завтра.

»На святе, велике діло
Загартуй думки і груді!
До великого моменту
Будь готовий кожний з вас.«

Чим для нас був Іван Франко це вже пізнаємо, та чим ще Він буде — покаже майбутнє.

Нині в памятний день Його смерти склонімо голови в пошані великого духа, що гартував серця наші і Великого Вчителя Нації.

В. К.

——o——

Під градом бомб

═ Головна кватира начального вожда, 24. 5. — Начальна команда німецької армії повідомляє:

Літаки підтримували сильними силами бій німецької армії проти окруження у бельгійсько - французькому просторі ворожі армії. Також на полудневому фронті літаки атакували укріплення, транспорти і військові відділи. Підчас розвідчих летів над побережжям каналу перед Бульон важкі бомби поцілили великий корабель, мабуть кружляк і три торпедовці. Німецькі літаки зустрілися зі сильною протилетунською обороною. Крім того літакам удалося затопити 6 вантажних кораблів. Згідно з додатковими повідомленнями підчас розпучливих спроб ворога пробитися на полудне протилетунська артилерія знищила — крім численних повзів — 56 ворожих бомбовиків. Вчорашні втрати ворога в повітрі сягають 49 літаків; з чого у повітряній боротьбі знищено 25, протилетунська артилерія зістрілила 8 літаків, решту знищила на землі. 16 німецьких літаків не вернулося.

Пісня і праця

»Пісня і праця — могутні дві сили!
Їм я до скону бажаю служить.«

Іван Франко.

Пошана тих, що любов свою, працю свою, добро та й життя своє Батьківщині віддали — це частина того великого культу минулого та його творців, що святим вогнем горить у душах і серцях поколінь кожного народу. Культ минулого це й доказ живучости народу та його невпинного росту - змагання за майбутнє.

В українському народі святкування роковин великих подій і світлих постатей минулого прибрало окремі, часто дуже глибокі й своєрідні форми. Культ безсмертного володаря України Тараса Шевченка став таким всенароднім святом, що йому подібного немає в ніодного іншого народу. При пошані великих творців слова український нарід поруч Шевченка клонить теж щороку в місяці травні свою голову в поклоні перед великою постаттю Каменяра на шляху до добра й величі — перед постаттю письменника, ученого й громадянського діяча — Івана Франка, перед тим велитнем духа, що »ввесь вік, ввесь труд віддав у незломнім завзятті« тому народові, з якого вийшов і якого будучим душу свою тривожив. Майже у кожній українській хаті поруч Шевченка видніє портрет оцього сина українського села з його законами твердого мозолистого життя. Портрет співця селянської твердої долі з часів »панських жартів« чужих панів - землевласників.

Та не про життя і не про твори Франка приходиться нам отут говорити. Хочемо глянути на цю могутню постать саме як на **сина українських селянських надрів**, що скриває у собі таке незвичайне та все ще досі незбагнуте багатство просто чарівних і могутніх духових сил, незглибиме джерело найвищих цінностей людського духа. І цей незбагнутий досі український селянський світ все ж розкриває перед нами одну з основних своїх цінностей — законів, а заразом один з основних законів буття нації і людства — великий **закон праці**. І цей син галицького сільського коваля, син матери - селянки — Іван Франко — це немов живий і пророчистий символ оцього закону невпинного труду - змагання, цього закону твердої, але незломної й творчої праці.

»Земле, моя всеплодющая мати,
Сили, що в твоїй живе глибині,
Краплю, щоб в бою сильніше стати
Дай і мені!
Силу рукам дай, щоб пута ламати,
Ясність думкам — в серце кривді влучать,
Дай працювать, працювать, працювати,
В праці сконать!«

В оцих словах цілий Франко — носій закону української землі й української нації. А Його заява, висказана на ювілейному святі у Львові в 25-ліття Його діяльности набирає сили заповіту:

Як син селянина, вигодуваний твердим мужицьким хлібом, я почував себе до обовязку віддати працю свойого життя тому простому народові. Вихований у твердій школі відмалку засвоїв собі дві заповіді. Перша — то було власне почуття того обовязку, а друга — то потреба безнастанної праці. Я бачив від малку, що нашому селянинові ніщо не приходиться без важкої праці: пізніше я пізнав, що й нам усім, як нації ніщо не прийде задармо, що нам ні від кого ніякої ласки не надіятися. **Тільки те, що здобудемо своєю працею, те буде справді наше надбання«.**

Оцим своїм заповідям обовязку супроти власного народу й праці для нього був творець »Мойсея« незломно вірний до останніх днів свого життя, навіть в час, коли важка недуга-параліж відібрала Йому владу в руках.

І тому не дивно, що самі лиш наголовки писань цього Велитня України зібрані разом, дають цілу величезну книгу.

Справді з почуттям гордости та щастя міг Він сказати в своїм »Мойсею« до українського народу:

»Я ввесь вік, ввесь труд Тобі дав
У незломнім завзяттю,
І піде Ти в мандрівку століть
З мого духа печаттю.«

*

Оця коротка згадка про Мойсея українського народу, зприводу 24-роковин Його смерти хай буде в сьогоднішній нам час, час будівництва в багатьох ділянках знову від самих основ — пригадкою про той закон буття, що такий притаманний українському світові, закон безупинного змагання і праці, закон, який ніколи не дозволяв українському народові впасти на дно, а все вириватись із нього та все прямувати шляхом до сили й могутніння.

Б. Данилович.

Геройська оборона Нарвіку

═ Кватира начального вожда, 24. травня. Начальна команда німецької армії повідомляє:

Біля Нарвіку німецьке летунство атакувало масові скупчення на суходолі, табори й кольони підвод, скупчення військ і десанти. Зістрілено один ворожий літак, ушкоджено важко бомбами один кружляк і один транспортовий корабель. Також в ночі на 24. травня ворожі літаки налітали на західню й полудневo - західню Німеччину бомбардуючи безплянново немілітарні цілі.

Начальна команда німецької армії повідомляє додатково про бої біля Нарвіку:

На морі біля Нарвіку німецькі літаки осягнули 23. травня великі успіхи. Важкі бомби поцілили два ворожі кружляки, притому один трикратно. Треба рахуватися з повною втратою обох кораблів. Дальші бомби середнього калібру поцілили один панцирник і один кружляк чи контрторпедовець і завдали обом кораблям дуже поважні ушкодження.

Самуель Гор послом
у Мадриді

Дипльоматичний кореспондент „Таймс"-а пише, що сер Самуель Гор, колишній англійський міністер повітряної фльоти, міністер Індій, міністер закордонної політики, перший льорд англійської адміралції і міністер внутрішніх справ у першому ґабінеті Чемберлена, тепер ненадійно хоче зрезиґнувати з політичної кариєри й стати послом у Мадриді на місце пос. Петерсона. Слід згадати, що в останньому ґабінеті Чемберлена Самуель Гор був міністром повітряної фльоти. Коли ж прийшов до влади Черчіль — Гор теж уступив.

Гор на становищі посла в Мадриді мав би за завдання приєднати Еспанію на бік Англії в теперішній війні. Та ледви чи це йому вдалося б, бо ж і пос. Петерсон робив у тому напрямі усильні заходи, але без успіху.

КОНФЕРЕНЦІЮ БАЛКАНСЬКИХ ДЕРЖАВ ВІДЛОЖЕНО.

═ Білгород, 25. 5. — Господарську конференцію балканських держав, що мала почати 27. травня ц.р. в Дубровнику, в Югославії, свої наради відложено до 1. червня. Одночасно всі заінтересовані держави, а саме Румунія, Югославія, Греція й Туреччина рішили відбути цю конференцію в Білгороді. Конференця радитиме передусім над справою засоблення Балкану в сирівці і товарообміну між членами балканської антанти.

Берлін - Штокгольм - Букарешт

(Від нашого кореспондента)

Берлін, 28. травня 1940.

Знайомі, німецькі журналісти відраджували мені писати на таку теоретичну тему, запевнюючи, що поки це появиться у „Вістях", німецькі панцирні стежі стоятимуть вже в Раймс, Шантіль, а може і в Парижі, так як стоять сьогодні в Сан Кентен, Перон і Ляфер, окрилюючи німецький майбутний удар на Кале і в столицю Великої Британської Імперії, де від кількох днів майже всі замітніші державні комплекси будівель загородили дротом, щоб не мали до них доступу німецькі спадуни! Може бути. Ще десять днів тому істнували великі форти Голяндії, а міністри обох зневтралізованих народів закликали за радою Англії до боротьби проти німецької армії, що пішла рятувати себе перед ударом в саме серце.

Коли пишу ці слова, в радіо гремить постійна протианглійська музика (протифранцузької пропаганди ще й дотепер нема), на вулицях Берліна сонний спокій, в театрах відбуваються нормальні вистави, в кінах оглядає публика бої у Бельгії. Офіційно подана вже два рази вістка про бомбардування ворожими літаками північних і західних німецьких міст та пристаней не вплинула на зміну берлінського спокою, бо столиця, хоча має взірцево приготовані протилетунські сховища, ще й дотепер не бачила ні одного налету бодай стежних ворожих літаків. В такій атмосфері є час і охота сягнути до чисто політичних тем, як оця. Рада моїх знайомих віддає коротко пересічні тутешні настрої, (начальний редактор „Франкфуртер Цайтунг", найкраще поставленого німецького щоденника, Кірхнер, висловив їх таким реченням: Ми знаємо лише одно: *коли Фірер командує цією офензивою, означає це не тільки її конечність, але й те, що вислід офензиви запевнений заздалегідь нашою перевагою...*), тож читач дозволить розглянутися разом з нами по настроях в трьох, на перший погляд незвязаних нічим, чужих собі містах. Берлін — Букарешт — Штокгольм, три інакші міста з трьома іншими поглядами на сучасну воєнну фазу, з трьома різними значіннями для її чергових фаз.

Румунія була союзницею Польщі і перейняла від неї багато політичних метод для свого вжитку. Теперішня консолідація внутрішніх сил тієї держави відбувається на зразок нам знайомий уже, зокрема коли мова про справу національних меншин та її реперкусії у парляменті. Румунська консолідація відбувається під натиском зовнішньо-політичних подій і вимог, бо ж Румунія зі своїми 295.000 квадратних кільометрів простору та поверх 19 міліонами (мішаного) населення, та що найважніше — нафтою, стає найповажнішим політичним чинником південного сходу Европи. Зацікавлення Румунією зросло по відомій промові Молотова, який не поминув проблеми Бесарабії, акцентуючи конечність полагоди тієї справи. Румуни виготовили цілу науково-політичну теорему про те, що — мовляв — Басарабія ніщо інше, як частина Молдавії, відірвана від Румунії силою в 1812 р. Від згаданої промови скріпилися в країні найбагатшого і найпишнішого одягом короля Карла воєнні настрої, що давали зрозуміти готовість Румунії зі зброєю в руках боронити своєї територіяльної цілости. Були в цьому конфлікті навіть динамічні моменти, які от-от могли довести до зудару, тим більше певного, що Румунія поважно рахувала на балканську допомогу. Мирна дотеперішня полагода конфлікту за Басарабію дає запоруку спокою цілому Балканові, що вимагає найменше 40-літнього мира для вирішення своїх соціяльно-господарських справ. Одначе і з другого боку загрожує Румунії, разом з чотирьома іншими сусідами, воєнний неспокій, а саме можливість обсади союзними військами грецьких портів, як протиакції на можливі воєнно-превенційні дії Італії, що в тих історичних днях сплачує велику дань демонстраціям та пропаґанді за війною. Отож Букарешт і всі інші менші сусідні столиці лягають і встають щодня у зрозумілому страху та журбі, чи не прийдеться таки стати обєктами великої політики. Порти Греції, положення над Чорним Морем, Дунай і природні багатства Румунії все це лакітки у такий воєнний лиховісний час. Румунію і її сусідів огорнула нині хвиля патріотизму, це правда. Але правда також, що цей патріотизм коштує надто багато, як кожний пів-мир, де ґарнізони мусять стояти постійно під зброєю, пожираючи всі суми призначені на мирні вклади та розбудову. Чи війна і на цей раз не омине цього нещасного півострова? Треба догадуватися неприємної відповіди, бо ж теперішне положення на полях Бельгії і Шампанії каже радше надіятись нових смілих, а може навіть очайдушних кроків союзників звідусіль. Та правдою є й те, що в Букарешті і довкруги нього наростають щораз помітніше приязні до Італії, а тим самим і до Німеччини настрої. Правдиве бажання усіх затривожених країн, а в першу чергу Букарешту — це, зрозуміло, мир за всяку ціну, бо кожний конфлікт на мечі потягне за собою знищення.

І столиця $6^{1}/_{2}$ міліонової Швеції, Штокгольм має свою окрему журбу. Єдиної з північних держав, Швеції, не зачепив ще досі страшливий гак війни. Живемо в часах, коли навіть такі оклепані, сакральні поняття, як *Тройга Деі*, вічний мир на півночі захитані. Малесенька Фінляндія під булавою маршала Маннергайма гоїть свої страшні рани після конфлікту із многоміліоновим противником, Норвеґія здригається ще й дотепер від згуку німецьких бомб і англійсько-союзницьких гарматніх стрілен. Штокгольм, королева Півночі, прибіжище багатьох еміґрантів і централя нордійського світа, рішився — як виходить з обєктивних даних — держатись остаточно невтральности, а коли б станув перед дійсністю (бо питань тепер малим не ставляють), мир чи війна, то пішов би — це майже певне — слідами Данії, а не Норвеґії. В половині минулого місяця Його Величність король Швеції написав Фіреролі листа, на підставі якого міністр Рібентроп міг, дезавуючи тактику Осльо, на памятній пресовій і дипльоматичній конференції, піднести й похвалити отверту політику невтральности Штокгольму. Шведський нарід, малий нащадок великої імперії, якої сили ставили колись чоло аж на полях Полтави, має почуття історичного динамізму та фаталізму і розуміє сенс сучасної політичної мудрости. Природні скарби Швеції — залізо й дерево пригадують йому конечність обережности і першенство реальних чинів перед емоційно-чуттєвими амбіціями. Між Берліном і Москвою, займаючи центр Скандинавії, розуміє Штокгольм свою важну термометричну ролю і — здається — зуміє до кінця стати дійсно невтральним чинником та водночас осередком і портом спокою для переможців, для переможених та для цілої півночі.

К. Т. В.

Д. С. ТУРЯНСЬКИЙ.

Зі споминів семинариста

14. березень. Над Севлюшем залягла ніч з великим знаком запиту, що принесе грядучий день. Країну, що досі була „автономною" частиною чехословацької републики, країну зелених полонин, віковічних борів, непроглядних карпатських пущ, бистрих потоків, пройняла дрож. Не змінила досі її ні тисячлітня мадярська неволя, ні двайцятьлітній чеський режім. Як перед тим, так і тепер гуляє безжурно полонинський вітер по засніжених вершках Говерлі, Стогів, Менчула, Полонини Рівної, шумять потічки, вливаючись до рвучких рік, що пливуть до Тиси. Нічого не змінилось...

І досвіток 15. березня такий же як бував усе на провесні. Тільки якийсь ще більше сірий і понурий. Оловяне небо, прискорені кроки прохожих, вітер холодний. Лише на обличчях людей якесь дивне незвичайне затривоження, дожидання чогось непевного і невідомого.

Ритмічні удари кованих черевиків, кінських копит, несися у напрямі західньої сторони Севлюша. Звідти доходив глухий клекіт скорострілів, перериваний гуркотом повзів. Вони зі шаленою скорістю греміли по брукованій вулиці. Крім чотирьох скорострільних дул сторчала незакрита ще панциром голова вояка з кожного повзу. Зпід сталевого шолому забарвленого темнозеленавою краскою визирало здорове воякове обличчя. З очима впертими кудись далеко вперед! Швидко пролітали вони один за одним, а за ними війська, та жандарми, вантажні авта і мотоцикли.

Не здаючи собі справи з цього, що діється, майже безжурно сходилися хлопці до семинарії, лише біля восьмої години в клясах можна було помітити брак учнів. — Вони збігались у гурти та на коридорі, деякі по клясах розбалакували про події. Та все ж і більше жартували, не передбачаючи, що твориться.

— Мадяри йдуть! — неслося з уст до уст. З різних закутків міста прибігали до кляси ученики з вістками про мадярських терористів. Учні недовірливо покручували головами, коли все хтось новий приходив до кляси з новинками. Про те „четвертаки" брали справу поважно. Вони розуміли вагу положення краще, ніж ті молодші. Не минуло й пів години, а вже семинарія — мов улий гуде. Одні в задумі похилились, інші що мають якусь корону у кишені збираються до дому, ще інші співають, а там якийсь в розпуці тарабанить на фортепяні!

Дивлячись на те все я сидів в лавці як заворожений і щоб забутись на хвилину — читав психольоґію. Може ще придасться — подумав. Таж це військо, яке чехи задержать, доки українська влада переведе мобілізацію для оборони. Як буде так буде... Врешті і скритися нема де. Врешті прийшла хвилина. Треба рішатись... Тепер кинув книжку у лавку, запер очі, підперся кулаками та став роздумувати; захоронити життя, чи зголоситись до січовиків? Тут уже перебігає в уяві фільмова стяжка війни. Як то у січовиків: Блідо-синій одяг, чоботи, жовтий ремінь, зпереду чотири „патронташки" повнісінькі куль, а через плече — кріс! Боже що за радість: мати кріс і стріляти кільки захочеш до „сободчопотів" та „сокосвезетив"-ів (четарів). Дальше уявляв собі, як то ведеться у цій війні. Але ці світлі картини затемнювали інші: Ми не маємо набоїв, ні їсти; бємося, бємося, аж тут полон. Мадярський вояк, якого я не знав, ні не бачив ніколи. Страшний десь — кричить до мене якоюсь незрозумілою мовою. Я не розумію його, але бачу, що з іншими сталось... Лежать розстріляні, що й мене за хвилину жде. Це страшне! І мороз пройшов по шкурі. Тут назад відчиняю очі і всього відхотілось. Краще сховатися. Але де? Грошей на відїзд домів не маю, а в Севлюші на квартирі також не скритися. Прийдуть піймають семинаристів (бо видадуть т. зв. мадярони: „Оце січак, укран — бондо".

Летунські спадуни

До якої ваги та актуальности дійшла проблема летунських спадунів, виказують не лише всі ці панічні поголоски на Заході, але й усі ці гострі заходи щодо боротьби з тими спадунами в Англії та Франції. Негайно по тім, як лиш те „військо з неба" появилося в Голяндії, довівши її ледви по 5 днях до здачі — про спадунів заговорили не тільки державні мужі західніх демократій, але й кожний старається говорити про них як людина добре поінформована, хоча до речі, цього спадуна на очі й навіть на образку не бачив, і не має найменшого поняття про їх значіння, спосіб діянь і т. д. Ця непоінформованість та страх перед ними витворюють загрозливе положення й то для обидвох сторін. Як відомо, преса союзників як відгомін офіціяльних заяв її державних мужів намагається переконати світ, що — спадуни це шпигуни і їх так треба брати. Німеччина навпаки: твердить, що спадуни це реґулярні частини армії й тим самим заслуговують на таке ж трактування, як і кожний інший вояк і то найсміливіший. Німецькі спадуни одягнені в окремі однострої, дещо схожі на цивільний одяг, притому неподібні до одностроїв ніякого чужинного війська та ці однострої ніколи не були тайною. Фільмова лента зберегла як документ, що з нагоди військових парад у день 50-ліття уродин канцлера Гітлера всі заграничні дипльомати й військові аташе мали нагоду бачити у Берліні ті нові військові формації в повних одностроях. У висліді німецький уряд в своїй ноті звернений посередно до західніх держав заявив, що у відплату за кожного розстріляного чи злінчованого німецького спадуна розстріляє десять полонених.

Спадуни, це зброя не нинішня. Їх, як відомо, перші ввели Совіти, а за ними й інші держави. Летунів спадунів має нині не тільки Німеччина, але й Франція. Вишкіл і спроможність одних і других, це вже інша справа. До цеї нової „дискусії" варто б навести декілька давніших голосів, головно з французьких джерел. В році 1937 відомий французький знавець, майор Андре Ляннежерон помістив в часописі „Лес Илес" низку статтей, що саме тією проблемою займаються. На думку французького фахівця масове використання спадунів у війні буде неможливе й безуспішне, тому французьких спадунів треба вишколювати не як „повітряну піхоту", а як „повітряний леґіон". Що він розумів під „повітряним леґіоном", читаємо дальше: кожний такий леґіоніст мусить „перемінитися в розвідчика", а тому „мусить знати чужі мови, вміти їхати автом, мотоциклем, мусить вміти свій зовнішній вигляд так змінити, щоб його ніколи не можна було пізнати, мусить також вміти плавати, скакати, бігати та обходитися із радіом і телеграфом".

Опісля з кінцем 1938-го року, з нагоди французьких військових маневрів, зясував цю проблему знову французький військовий орган „Ревю д Етюд Мілітер" так — що в майбутній війні істнує можливість висаджувати спадунів у запіллю ворога, непокоїти його малими сутичками та шкодити саботажами.

Така думка французької фахової преси без сумніву цікава. В противенстві до тих французьких виводів, щоби перемінювати вояка в шпигуна, німецький військовий провід поставив справу летунських спадунів згідно з 23. статтею гаського воєнного договору, творячи із них реґулярні уніформовані військові частини, не до шпигунства, лише до бою з ворогом в його запіллю, поза фронтом. Врешті німецькі військові круги є тієї гадки, що ставити спадуна нарівні зі шпигуном, це залежить яких і чиїх спадунів: німецьких в кожному разі ні, бо це вояцька еліта, очайдухи й відповідно до того вишколені.

Та бувало вже таке. Після винаходу стрільного пороху та по першому його приміненні, уважали це за злочин, а зі стрільцями поводились — як зі злочинцями, вбивцями. Те діялось і з першими мінами, підводними човнами, літаками і т. д., проте ніодна з воюючих сторін не бралася з тієї зброї резиґнувати, хоча як кричала про „цивілізацію". І нині подібне діється зі спадунами. Тому ледви чи по німецькій ноті західні держави будуть мати охоту свої заяви переводити в життя, тим більше, що з відплатою Німеччина не мала б багацько клопоту напевно додержуючи слова.

Чим перемогла німецька

тактика

Оцінючи мілітарне положення на заході німецькі круги підкреслюють дві речі гідні окремої уваги: **Ударну спроможність чи пак здібність німецьких піхотних дивізій, що мали проти себе що найменше дорівнюючого їм силою противника і вічно рухливу тактику змоторизованих німецьких частин.**

Не зважаючи на вперту оборону противника, що схоронився за сильно укріплену ріку, німецька піхота відкинула його за Шельду, прорвала на схід від Жан оборонну лінію і увійшла в це місто. Після прорвання позицій над Шельдою, на полудні від Жан, наступив прорив аж до західнього берега Лі. Ударну здібність дивізій піхоти потвердили численні звіти про знаменитy поставу окремих частин. **Від початку офензиви впродовж 14 днів тут, на північному крилі, в боях з головними силами противника німецька піхота виказала перевагу німецького вишколу і свідомого своєї перемоги боєвого духа над чисельною перевагою сил противника.**

На окрему увагу заслуговує також рухлива тактика німецьких панцирних частин, що наступали спершу вздовж Соми до Каналу, а опісля утворили оборонне крило на полудне з тим, що вдаряли майже в одночас цілою силою на північ. Ця ґеніяльна тактика виглядає дуже простою, зокрема коли вона довела до повних осягів. **Та вона вимагає незвичайно особливої і пильної уваги та правильних рішень командування. До того причинилось також і справне функціонування світового звязку.** Бої, що велися по внутрішній стороні окружених німецьким перстенем армій ворога від сміливого пролому аж до побережжя Каналу, **стояли під знаком вповні відданої співпраці між піхотою, змоторизованими частинами й летунством.** Тільки завдяки впровадженню до бою всіх родів зброї можна було внеможливити противникові пролом. В перших днях після окруження ворога, мав він чисельну перевагу і не втратив нічого зі своєї боєвої спромoжности. Правда, німецьке летунство негайно і гостро заатакувало його шляхи звязку і шляхи доплиbу нових сил, проте вороже командування користувалось все ж таки великими силами зокрема панцирних і змеханізованих частин і могло впровадити їх до бою. Та всі спроби пролому і тут розбилися об рішучу поставу німецької зброї. В межчасі відношення сил німецького ядра, що наступило на Захід, змінилося в німецьку користь. — Підсилено його новими дивізіями піхоти, вирівнюючи те відношення сил так що воно поволі перейшло навіть у перевагу над противником. Через скріплення тієї осі наступ на Бульонь і Кале розгорнувся ще краще.

—о—

Та саме зайшов до кляси професор Голота, що був командантом Карпатської Січі при семинарії. Його спокійний і завжди жартобливий погляд малих, зпід сивих брів очий, та короткий приказ: „Ніхто з січовиків не сміє виходити з Севлюша, краще держатись коло школи" — вирішив про все. Я перестав думати, здався на ласку божу. Врешті блиснуло в гадці „не такий дідько страшний, як його малюють". Якось то буде, махнув рукою і поніс книжки до дому. За хвилину вертаю знов. По дорозі вже більший рух як ранком, лише з тією різницею, що ранком їхало все вперед, значить в західню сторону міста, а тепер назад. Верталися десятками ранені чеська погранична сторожа, верталися і жандарми. Один з перевязною головою, інший рукою, а ще інших везли на автах. Стріли, рано приглушені, тепер вже пахкали зовсім виразно. Можна було відрізнити клекіт мадярського скорострілу, та чеського.

— Котюзі по заслузі! — обізвався один з хлопців, що з поверху семинаріяльної будови „відбирав" цю дефіляду ранених чехів — наварили каші а тепер дістали прочухана. Захотілося в останок вчора в Хусті, кропнемо їм так, щоб не забули ані Прхали. Ще вчора були героями для стріляння скорострілами до обезброєних січовиків.

Ми всі дістали наказ зійтися до одної кляси, де був радіоапарат. Там збіглися не лише семинаристи із всіх чотирьох кляс, але й старші хлопці (14—15 літ) із горожанської школи, торговельної і метале-обробної (коворобної), що були записані до Січи й ходили з нами на вправи. На тих вправах учили наші професори як походувати, формуватися в боєві лінії і т. п. Лише того не було, чого ми найбільше бажали: дати нам в руки кріс, щоб знали як його набиватеся, та як з нього стріляється.

А тепер пізно на науку хоч дадуть і кріс у руки. Чехи вже залишають фронт і втікають до Хусту. Та краще пізно як ніколи. Стали нас учити воєнної азбуки. Спершу по черзі — кріс. Це ключ до тієї азбуки. Кляса аж кишить від хлопців. Є декілька і старших, що зголосилися у нашу „армію".

Короткий виклад про фронт і вісті з Хусту. Радіо аж рве вуха, бо хоч у клясі 130 душ, ніхто ані не дихне. Саме передають через радіо про мадярські позиції, опісля прикази, щоб стягати і спішити до Хусту, до військових відділів, займати важніші уряди, захоплювати зброю. У перервах несуться дрібушки, „гуцулки". Тимчасом клекіт скорострілів недалечко. Уривчасті, дрібушки „гуцулки" все більше пригнітають серце. Викладає професор Голота, Русин, Ковач, старші семинаристи: М. Козичар, М. Попович. Як не стараються дати найбільше відомостий про кріс — не можуть, бо не мають його в руках, лише мусять рисувати. Вкінці дістали хлопці від чеського вартового один кріс і занесли до кляси. Вже не нарисований кріс а правдивий.

Біля дванятої години був дозвіл розійтися по квартирах, на обід. Ті що мешкали близче школи, могли скоріше пообідати та вернутись.

Спішу і я. Великі платки мокрого снігу ліплять очі. Клекіт стрілів з поблизького фронту приспішує кроки. Прибіг до дому. Моя господиня, стара бабуся стала розпитувати затрівожено. Вона згадувала про румунів в світовоі війні, що занимали Севлюш. Та тут не до балачок. Укусивши кілька разів „тенґеричаника" я заявив, що дамо відпір ворогові, що мені спішно там де всі чекають дальших наказів. А бабуся в плач, щоб не виходити з хати, ніде не рухатись. Та даремні були плач і благання. Я взяв рукавиці, шаль на шию, до кишені кусень хліба і готовий у незнану вийшов з хати.

(Далі буде)

Пробій через Маас

Розмірів і сили теперішних воєнних операцій на західньому фронті Німеччини не можна ніяк пізнати з коротких звідомлень начальних команд. Чотири дні після вмаршу німецьких військ до Бельгії, вони перейшли Маас коло Дінан і Живе, 60 кільометрів від німецького кордону. Що це значить, може тільки той збагнути, хто пережив наступ німецьких військ та його „вплив" на ворожі війська, або бодай хоч зблизька бачив, подібно як автор цього звідомлення. Пізніше я говорив з одним полоненим французьким старшиною. Він по чотироденному поспішному марші прибув до Живе, де мав пережадати шість днів й дістати дальший наказ. Одначе сталося інакше, як його команда собі міркувала. Точно дві години по його приїзді, він враз із 60 іншими французами вже без зброї й приказу був у німецькому полоні. Він боровся і то завзято, але противставитися німцям переходило людські сили й можливості. Німецьку атаку було б замало назвати пеклом. Йому здавалося, що пеклом стала земля й небо, а гуркіт моторів, рев гармат і гук від вибухів стрілен просто паралізував людей. Подібно як у Живе, так і в інших місцевостях, де німецькі війська натрапили на французький спротив, почавався танець, якого ще світ не бачив і не знає історія. Це зовсім не значить, що французи тратять голову зараз, як тільки надійдуть німці. Ні! Французи ставлять завзяжий, очайдушний спротив, але протиставиться німецьким літакам, повзам, наймодерніше озброєній піхоті, пionірам, кінноті й артилерії, не можна навіть найбільшою очайдушністю.

Німецького наступу не може здержати навіть найбільший спротив і навіть найкраще виміряний французький артилерійський вогонь. Це можна було завважити в поодиноких випадках підчас переходу через Маас. Наступаюча сила панцирної зброї, випробованої вже в Польщі, виправдала в Бельгії й Франції всі надії. Окрему, преважну ролю в теперішньому наступі на заході грають піонірі. Нечувані успіхи німецьких військ, особливо швидкість перекидування поодиноких частин з місця на місце і просто блискавичний марш вперед, це — побіч летунства й панцирної зброї — заслуга піонірів, що очайдушно й холоднокровно, а притому фахово поборюють всі, буквально всі штучні і природні перешкоди на шляхах походу. Треба було бачити, як вони переправляли через ріку Маас повзи. Під градом гарматніх і кулеметних стрілен, не зважаючи на вбитих і ранених товаришів, вони наче в часі мирних маневрів виконували своє завдання і тому німецькі війська здобули таку світлу перемогу.

На кожному місці, де зведено бій, численні сліди переконують, що ця війна дійсно безпощадна. Там поза вбитими німцями, французами, анґлійцями й бельґійцями, поза пошматованими кіньми й руїнами осель, важко найти навіть деревину не ушкоджену. Величний контраст до тих місць, де завдяки блискавичному маршові німецьких військ до бою взагалі не доходило. І так на просторі 160 кільометрів ми не бачили в Бельгії більше ніж чотири - пять зовсім знищених осель. Решта остала ціла й ненарушена й крім слідів всякого роду коліс та вояцьких чобіт немає ніяких інших.

У протилежності до осель, зовсім інакше виглядають дороги й мости. Мости здебільша повисаджувані в повітря, а на дорогах численні барикади, чи пак сліди барикад, що їх німецькі піонірі вже усунули. Цим бельґійці хотіли спинити німецький похід, але німці ці барикади скоріше усунули, ніж бельґійці будуючи сподівались. — Німці точно продовж одної ночі поставили через ріку Маас численні мости, що ними нині без упину котяться на захід найважчі повзи. Все це виглядає просто символічно. За відступаючими союзниками, особливо анґлійцями, залишаються тільки руїни, що їх зараз таки за слідом анґлійців усуває й направляє рука німецького вояка. х.

Панування Анґлії над морями

в теорії і в дійсності

Ще так недавно, бо 20. квітня розписувався французький адмірал Рішард у „Ле Пепль" про панування над морями та доказував, що західні держави мають під цим оглядом абсолютну перевагу. Одночасно підкреслював, що передусім Північне Море мусить бути й є вповні опанованим тереном їхніх операцій. Бо Франція й Анґлія мусять морем доставляти свої збройні заморські сили на европейські фронти і „тією самою дорогою перекидати їх на інші місця бою". Довіз необхідних сировин і готових фабрикатів „як наприклад канадійські й американські літаки" йде цією самою дорогою. Дальше треба продовжувати експорт, щоби здобути девізи і вкінці цією самою дорогою вдержувати звязок з домініями та кольоніями. Але „упромисловлена Німеччина" мусить теж привозити сировини та вивозити готові фабрикати, щоб могла жити. Та всі її морські получення — продовжає французький адмірал — перервано, крім Балтійського Моря і навіть тепер вже територіяльні скандинавські води є для неї несплавні. На Балтійському морю ми від якогось часу наладнали справу в подібний спосіб, як і питання руди з Нарвіку". Німеччина — міркує дальше автор — мусить випливати на Північне Море, щоб туди дістатися на Атлянтик і назад. „Італія своїм резервовим становищем уможливила нам сконцентрувати свої сили на Північному Морю й це також нам не перешкодило б забарикадувати Ґібральтар, Суез і Дарданелі". На Північному Морю має особливі інтереси Анґлія й вона його контролює.

Тимчасом вистане лише коротко пригадати собі хід подій, щоб ствердити, що публіцистично-стратеґічні міркування і висновки французького адмірала не здійснилися. Якщо б він зі своєю статтею був підождав до першого травня, то вже мусів би був додати, що німецьке летунство добре надщербило морські сили союзників. Вистало б було заглянути до кількох анґлійських воєнних пристаней і корабельних варстатів і був би переконався, що зі всіх 15 воєнних кораблів, двох уже нема, 5 тяжко ушкоджених треба буде ще довго направляти, а інші воєнні кораблі поховалися на Середземне Море; 40%, себто майже половину кружляків німецькі підводні човни або затопили, або так ушкодили, що вони незадтні до плавби, тимбільше до бою. „Управильнення проблеми Балтійського Моря й руди з Нарвіку" полягало імовірно на мітичному заложенні мін на Балтику, що досі їх ще ніхто не зустрічав і мабуть не зустріне, а скандинавські води тепер зрештою непридатні для нікого й над ними виконує контролю Німеччина, а не західні держави. Перевагу на Північному Морю в повітрю має теж Німеччина, а не західні держави.

Що ж торкається „резерви Італії", що мовляв „дозволила західнім державам сконцентрувати свої сили на Північному Морю", то це щось не дуже згоджується з приїздом анґлійсько-французької фльоти до Алєксандрії і до східньої частини Середземного Моря. А що „резерва Італії" має теж свої межі, свідчать про це проречисто протианґлійсько-французькі демонстрації, що від якогось часу повторяються майже щоденно в цілій Італії. Отже чи запевнення про панування над морями має ще якийнебудь практичний змисл? Для тих, що вміють дивитися й оцінювати, напевно ні!

Що автор не передбачив наступу на заході, не можна йому брати за зле, бо він очевидно не сподівався, що його передбачить Німеччина. Одначе зрушений західній фронт теж не лишається без значіння для анґлійського панування над морями. Анґлія має ледви кілька миль до Голяндії і до Бельгії і могла б там дуже швидко перекинути свої морські сили. Чому ж того не робить? Ясно, вона пробувала, але коли кілька кораблів вилетіло в повітря від німецьких мін, коли на інші посипався град бомб і торпеди згори та з боку, вона відступила вже не тільки з Голяндії, але й відступає з Норвеґії. Все це доказує, що анґлійська фльота і на далеких морях не має того значіння, що мала й що хотіла б мати. Як же ж пояснити напр. німецькі міни довкола південної Африки?

Америка зброїться

= Вашингтон, 24. 5. — Бюджетова комісія сенату одобрила проект бюджету американської маринарки на новий бюджетовий рік, що починається 1. червня. Бюджет передбачує велитенську суму 1 міліярд 458 міліонів долярів видатків на морську фльоту. З цієї суми призначено 200 міліонів долярів на розбудову морської летунської фльоти і будову 1735 вишкільних літаків, 49 міліонів долярів на підвищення стану мужви у фльоті.

Сенат приняв також бюджет видатків на сухопутню армію в сумі 1 міліярда 823 міліонів долярів. В цій сумі передбачено також надзвичайні видатки, яких домагався у своїому меморіялі президент Рузвельт. Проект передбачує будову 2566 літаків для сухопутньої армії, гармат, панцирної й протипанцирної зброї. Стан сухопутньої армії підвищать з 227.000 вояків до повного мирного стану, а саме 280.000 вояків.

АРЕШТУВАННЯ ЖИДІВСЬКИХ ШПИГУНІВ НА МАДЯРЩИНІ.

В останніх двох днях перевела мадярська поліція масові арешти серед членів таємної шпигунської орґанізації, яку недавно викрито. У продовж 2-х днів арештовано 200 осіб, переважно жидів, які робили шпигунську роботу на користь Анґлії. Орґанізація та одержувала вказівки і гроші від анґлійської шпигунської централі »Секрет Сервіс«. Дальші подробиці слідства покищо невідомі.

Порт Бульонь впав

= Кватира начального вожда, 25. 5. — Начальна команда німецької армії подає: 24. 5. СИЛЬНО СКРІПЛЕНО ПЕРСТЕНЬ ДОВКРУГИ БЕЛЬҐІЙСЬКОЇ АРМІЇ, ЧАСТИН 1-ШОЇ, 7-МОЇ І 9-ТОЇ ФРАНЦУСЬКИХ АРМІЙ І МАСИ АНҐЛІЙСЬКОГО ЕКСПЕДИЦІЙНОГО КОРПУСУ І ВІН ОСТАТОЧНО ЗАМКНЕНИЙ. На східньому відтинку цього перстеня зайнято Жан і Кортрійк та перейдено в наступі Лі. Між Рубе і Валенсіен німецькі війська пішли наступом на французькі кордонні укріплення. Також і на полудні між Валенсіен і Вімі, німецький наступ продовжується по обох боках Дуе в північно-західньому напрямі. Височина Вімі занята. В ЗАВЗЯТОМУ БОЮ З ВОРОЖИМИ ВІЙСЬКАМИ І МОРСЬКОЮ ФЛЬОТОЮ ВПАЛО БУЛЬОНЬ. КАЛЄ Є ОКРУЖЕНЕ. Височина між Вімі через Ліле — Сан Оме аж до Ґравелін в німецьких руках. Число полонених стало підвищується. Їх числа і кількости военної добичі не має змоги ще устійнити.

Німецькі боєві та стежні літаки атакували на бельґійському і північно-французькому терені скупчення військ, похідні батави і становища артилерії і бомбардували у французьких портах всі важні обекти в пристанях. ПРИ ЦЬОМУ ВДАЛОСЯ ЗНИЩИТИ БОМБАМИ ОДИН КОНТРТОРПЕДОВЕЦЬ І СІМ ТОРГОВЕЛЬНИХ ЧИ ТРАНСПОРТОВИХ КОРАБЛІВ ЗАГАЛЬНОЇ МІСТОТИ 20.000 ТОН. Крім цього один контрторпедовець затопила німецька артилерія.

На полудневому фронті відбито в кількох місцях слабі ворожі відтяжуючі атаки. На полудне від Седану, в останніх днях, німецькі війська відібрали ворогові у завзятому бою одну важну височину укріплюючись на ній проти сильних ворожих протинаступів. В боях останніх днів у районі Мобеж відзначилися особливою хоробрістю командант одного піхотного полку, майор Йордан та поручник батальону піонерів Лянґенштрас. На полудневому фронті німецке летунство атакувало з великим успіхом залізничі двірці, летовища і похідні батави та обози.

В районі Нарвіку німецькі боєві літаки продовжували з успіхом свої атаки на морю й суходолі. 23. травня поцілено бомбами два кружляки. — Треба числитися з їх повною втратою. Крім цього важко ушкоджено один панцирник і один кружляк, чи контрторпедовець. При повторенні цієї атаки вчорашнього дня ушкоджений панцирник був поцілений трьома дальшими бомбами, так, що залишився без руху й нездібний до оборони. На одній авіоматці бомби викликали пожежу і треба уважати її за втрачену. Дальше поцілено один кружляк, затоплено один транспортовий і два торговельні кораблі, два дальші ушкоджено, один великий нафтовий корабель поцілений бомбами осів на мілині. Для скріплення частин, що борються в Нарвіку скинено легкопадами відділи альпейський стрільців.

Загальні втрати ворога в повітрі осягнули 84 літаки, з того 27 зістрілено в повітряних боях, 17 протилетунською артилерією, решту знищено на землі. 7 німецьких літаків загинуло.

——o——

Втрати в боях на заході

= Берлін, 26. 5. — Про величину втрат в людях у боях на заході нема ще достовірних даних. Та заява німецьких міродатних чинників дала вже у міжчасі деякий орієнтаційний пункт. А саме німецька начальна команда ствердила, що твердження льондонського і париського радія, немов би німці втратили досі 500.000 вояків, а союзники тільки 100.000 осіб не відповідає правді. Можна з цілою певністю твердити, що дійсні втрати західніх держав є далеко вищі. Що до числа німецьких втрат 500.000 вояків, не будеться його рішуче опрокидувати та на основі деяких даних можна з певністю твердити, що німецькі втрати є значно менші від втрат західніх держав. Це виходить ясно зі самих боїв, в яких найвизначнішу участь з німецької сторони відограло летунство і панцирна зброя. Ці роди зброї завдали ворогові дуже великі втрати в людях, самі натомість зазнали відносно невеликих втрат.

Докладніше число німецьких втрат в людях, буде ще подане, таксамо як було це й у війні з Польщею.

——o——

Усунули 15 ґенералів

= Женева, 26. 5. — Ава подає такий комунікат французького кабінету міністрів: »У звязку з военними діями, що дали привід до призначення ґен. Вейгана начальним комендантом цілої армії, переведено також важні зміни в самому начальному командуванні. 15-тьом ґенералам відобрано їх командування. Між ними є командан-ти армій, корпусів, дивізій та інших більших частин.«

3-міліонова армія збігців у Франції

= Штокгольм, 25. травня. — В пятницю надійшли повідомлення з Парижа, що населення Раймс і Неве евакуовано. Мешканці Діденгофену в Льотаринґії втекли до Рошефорт, мешканців з околиць Ляону приміщено в Маен. Міста з пересічним числом мешканців біля 28.000 стали тепер додатково прибіжищем 6-тьох тисяч збігців. Через те счинилась у них велика метушня. На столицю Франції суне безперервна хвиля втікачів. До трьох міліонів збігців блукає на дорогах Франції шукаючи захисту. Число втікачів зі самого тільки Люксембурґу оцінюють на 70.000 осіб.

Леон Блюм, відомий французький масон і людовофронтівець описує в »Популєр« оцю катастрофу словами, що викликують глибоке враження: „Поїзди й двірці переповнені втікачами. Вони ночують на дорогах, залягають тисячами на полях. — Тільки деякі місцевості виселено в нормальному часі поліційними наказами. Більшість населення кинулася в страху і паніці до втечі на саму тільки вістку, що німецькі війська наступають". Часопис »Кандід« пише, що від двох тижнів дороги й залізничі двірці у Франції нагадують видовище зі серпня 1914 р. Збігці оповідають, пише цей часопис, що німецькі літаки не бомбардують збігців, тільки залізничі двірці й комунікаційні вузли. Втрати між збігцями бувають тільки випадкові.

Промова премієра Рейно, в якій він сказав, що тільки чудо вирятує Францію не успокоїло Парижа. Навпаки, це викликало ще більше зденервування. Леон Блюм старається тому пояснити слова премієра в той спосіб, що він не хотів сказати що тільки чудо може спасти Францію, а мав на думці, що відвага й довіря можуть принести те чудо. — Отож Леон Блюм ставить домагання: „Ніхто не має права попадати в сумнів!", а в Парижі говориться з дня на день голосніше: „Песимізм є злочином, що його треба карати смертю!"

НАБЛИЖАЄТЬСЯ ВИРІШНИЙ МОМЕНТ.

Повідомлення про хід боїв на заході вказують недвозначно, що военні дії наближаються до рішального моменту. Північно-східні армії союзників на французько-бельґійському кордоні стоять перед остаточною загладою. Після ліквідації північно-французького фронту та здобуття Калє, не може бути вже ніяких несподіванок на полудні. Лінія Мажіно не зможе вже нічого вдіяти так, що зайві всякі сподівання французів.

Німецькі війська опинилися над берегом Каналу Ля Манш, на віддалі 30 до 40 км. від берегів Анґлії. Колиб навіть не брати під увагу німецького летунства то опанування англійських побережь є можливе до переведення прямо під вогнем німецької артилерії.

Просто сензаційне враження в берлінських політичних кругах викликала відомість про нову німецьку зброю, що її Німеччина має у резерві і від вжитку якої треба надіятися великих несподіванок. — Зокрема підкреслюється обставину, що ця зброя буде вжита в перше, щойно в боротьбі з Анґлією, так що треба мати на увазі таку саму блискавичну акцію у змаганнях з Анґлією як і в перших боях на заході.

= ПАНІКА В ЛЬОНДОНІ. Безперервний похід німецьких військ в напрямі побережжя каналу Ля Манш, а передусім упадок Бульонь і останньо упадок Кале викликав серед населення Льондону панічні настрої. »Ню Кронікл« пише, що Анґлія мусить приготовитися на ще гірші події ніж вістки з останніх днів. »Дейлі Мейл« пише: »Ворог стукає сьогодні до наших брам«.

= ПАНІЧНІ НАСТРОЇ В АНҐЛІЙСЬКИХ ДОМІНІЯХ. Італійська пресова аґенція повідомляє, що панічними настроями Льондону заражуються щораз більше анґлійські домінії. Поліція в Канаді мала арештувати низку високопоставлених осіб, під закидом, що вони є членами леґендарної »Пятої Кольюмни«, що викликує пострах серед безкритичних канадійців.

НОВИНКИ

КАЛЄНДАР

ТРАВЕНЬ

27. Понеділок — Ізидора Макс.
28. Второк — Пахомія Вол.
29. Середа — Теодора

НАРОДНІ ПОСЛОВИЦІ:

На Пахомія, пахне аж серце мліє.

На теплого Теодора радіє обора: Є що пасти, буде омасти.

— В АНҐЛІЇ НЕМА ЯРИН І ЯЄЦЬ. Король Юрій мусить їсти маргарину. Про це все пише виразно й без обиняків анґлійська преса, »Дейлі Експрес« та інші часописи. Річ у тому, що Анґлія не перевела пляномірної ощадности в ділянці прохарчування, а надобавок не має вже постачання ярин і товщів із Голяндії та Данії, які тепер є у німецькому посіданні.

= ПРИВІТНІ ТЕЛЄГРАМИ НАЙВИЩИХ ДОСТОЙНИКІВ НІМЕЧЧИНИ ДЛЯ ҐЕНЕРАЛЬНОГО ҐУБЕРНАТОРА В ДЕНЬ УРОДИН. Ґенеральний Ґубернатор д-р Франк одержав у день сороклїття уродин привітні телеграми від маршала ґен. Ґерінґа, міністра СС Гімлера і міністра закордонних справ Німеччини фон Рібентропа.

= КАРИ СМЕРТИ НА ПОЛЯКІВ У ЛИТВІ. Литовський военний суд видав останніми днями 12 присудів проти поляків, що намагалися викликати замішання у виленській окрузі. Двох підсудних засудили на кару смерти, двох на досмертну вязницю, вісьмох на довгі роки вязниці. В одного з підсудних найшли великий склад польського еміґраційного часопису, що накликував поляків до опору литовській владі.

= У РИМІ ТЕМНО. Очевидно в ночі, бо з уваги на підготову Італії до війни, переведено в днях 21—23 ц. м. вправи протилетунської оборони. На вулицях Риму всі лямпи відповідно заслонено.

= АНҐЛІЙСЬКІ ВОЄННІ КОРЕСПОНДЕНТИ покинули фронт у Франції та відлетіли літаками до Льондону. Оцей нечайний відлет анґлійських журналістів із французького фронту пояснюють тим, що всі літаки будуть вжиті для перевозу повертаючих анґлійських військових частин із Франції.

—o—

Короткі вістки

= ІТАЛІЙСЬКИЙ АМАБАСАДОР У БЕРЛІНІ АЛЬФІЄРІ відвідав цими днями заступника канц. Гітлера Рудольфа Гесса. Як відомо Альфієрі іменований перед кількома днями амбасадором Італії у Німеччині.

= АФҐАНІСТАН ЗБЕРЕЖЕ ЦІЛКОВИТУ НЕВТРАЛЬНІСТЬ у теперішній війні, що ведеться між Німеччиною і союзними західніми державами. Це виразно заявив афґаністанський посол у Каїрі. Оця постава Афґаністану має свою політичну вимову.

= УРУХОМЛЕННЯ АЗОТОВИХ ЗАВЕДЕНЬ У НОРВЕҐІЇ. Зі Штокгольму повідомляють, що у Норвеґії німецька влада знову урухомила великі фабрики азотові »Норск Гидро«. Багато робітників повернулося до праці. З уваги на те, що фабрики працюватимуть повною парою, вивозитимуть з Норвеґії до Німеччини більшу скількість азоту.

= ІТАЛІЙСЬКИЙ МІНІСТР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ Ґр. ЧЯНО прибув на кружляку »Ґарібальді« до пристані Дураццо (Альбанія). Його привітали визначні військові та політичні достойники, а водночас маси народу.

= АРЕШТИ СЕРЕД ІТАЛІЙЦІВ НА МАЛЬТІ. Італійський часопис »Трібуна« широко обговорює арешти італійців на острові Мальта. Анґлійська влада просто знущається над увязненими, що викликує в Італії велике негодування.

= В ГОЛЯНДІЇ ВЖЕ ЦІЛКОВИТИЙ СПОКІЙ, а життя пливе нормально. На вулицях головних міст помітний живловий рух населення. Німецького війська доволі мало й воно поводиться доброзичливо з голяндцями. Про це пише американська преса.

= НЕ БУЛО МОБІЛІЗАЦІЇ НА СЛОВАЧЧИНІ. Білгородське словацьке посольство заперечує рішучо вісті, немовто би Словаччина перевела мобілізацію проти Мадярщини скупчуючи війська на мадярсько - словацькому кордоні.

= АМЕРИКАНЦІ З УСІХ СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКИХ ДЕРЖАВ І БЛИЗЬКОГО СХОДУ ВЕРТАЮТЬСЯ ДО АМЕРИКИ. Американський державний секретаріят візвав знову американців у Палестині, Іраку, Єгипті, Тунісі й Танжері вернутися до Злучених Держав.

= ВІДЗНАЧЕННЯ 10 СТАРШИН НІМЕЦЬКОЇ АРМІЇ ЗА ХОРОБРІСТЬ. Фірер і начальний командант німецької армії, на внесок маршала ґен. Ґерінґа, відзначив орденом Залізного Хреста 10 старшин летунства. Між нагородженими є 6-ох командантів летунських ескадр спадунів.

—o—

Історичні нариси

ГАЛИЦЬКО - ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА

Історик Степан Томашівський уважав галицько - волинську державу за першу українську державу, тому що в склад київської держави входили землі сьогочасної Білоруси й Московщини. Галицько - волинська держава охоронила Україну від передчасного поневолення й асиміляції з боку Польщі. Західній Україні, в її довговіковій боротьбі з польським натиском на схід, дала галицько - волинська держава величезний запас матеріяльних та ідеальних сил, не тільки задля вдержання історичного стану посідання, але й для здобуття величезних просторів на сході в користь української нації. Одним словом — без української державности на галицько-волинських волостях у XIII—XIV ст. годі подумати собі сьогочасну нам національно - політичну й культурну, вчасти й мовну самостійність України серед славян. З кінцевих завваг вище названого галицько-українського історика приймаємо тільки суттєві; несуттєвим є погляд цього історика начебто галицько - волинська держава спинила на довгі часи початий у XII ст. процес творення нової політичної нації з славянських і фінських складників над Волгою й дала змогу слабшим українським племенам виробляти власну національно-політичну й культурну індивідуальність. Ми не згоджуємося з тим, бо Суздальщина - Московщина відірвавшись у половині XII ст. від Києва жила своїм життям, якого не спинювала, ані не могла спинювати галицько - волинська держава, бо воно було для неї далеке. При обговорюванні введення християнства в Україні було підкреслено, що саме тоді українські племена почали виробляти власну національно - політичну й культурну індивідуальність. Уже в київській державі змагалися впливи візантійської й західно-европейської культур. Галицько - волинська держава виявила тільки той самий процес, що відбувався на українських землях ще в добі київської держави. Чому осередками української державности не залишилися визначені Ярославом Мудрим Київ, Чернигів і Переяслав, а тільки Галич, Володимир, Холм і Львів, на це відповідь одна: близькість степу, по якому герцювали орди половців і татарів. Очевидно, й сама охорона України перед поневоленням і асиміляцією Польщею випливала в західньо - українських землях цілком природно з контрастів між українською й польською психікою. Контрасти між Україною й Польщею саме найбільше кидалися й кидаються у вічі на українсько-польському пограниччі, хоч там мовні різниці маліють. Словом — галицько - волинська держава була тільки дальшим етапом у розвитку української державности, що не перестала істнувати з упадком цієї держави. Витворений в старій київській Руси державний лад мав своє продовження в дещо змінливому виді, прим. піднесення політичного значіння бояр, у галицько - волинській державі; цей лад залишився на українських, ба навіть і білоруських землях, що продовж XIV ст. змінили князів Рюриковичів на Ґедиминовичів.

ЧУЖІ ДИНАСТІЇ НА УКРАЇНІ

Процес опанування волостей старої київської держави Литвою відбувався продовж XIV ст. Обхопив він білоруські й більшу частину українських земель.

Тільки Галичина й Холмщина попали відразу в обсяг впливів Польщі, що в тому часі мала український елемент у своїх межах на Люблинщині, та Угорщини, що мала досить міцний український елемент з традицією власної самоуправи ще від початків XI ст. та 20-літньої недавньої боротьби за незалежність від угорських королів. Угорщина й Польща змагалися теж за впливи в утвореному в половині XIV ст. на південно - східніх волостях колишньої галицької держави молдавському князівстві.

Громади семигородських пастухів - волохів сходили на надпрутянську й наддністрянську низини ще в часах володіння галицьких князів. Вони то приносили галицьким князям у часах татарських нападів чимало клопотів; для волоських пастухів байдуже було, чи їхніми володарями є галицькі князі, чи татарські хани. Їхнє скитальне життя недалеко відбігало від татарського і тимто легко їм було зжитися з татарською владою. Користаючи з того, що область над долішним Прутом і Дністром опустіла від часів татарських нападів, громади волохів ішли туди з карпатських гір як до своєї обіцяної землі. В першій половині XIV ст. з опозиції сильної партії угорських вельмож проти нового короля з андеґавенської династії Карла Роберта (1307—1342) користали не тільки закарпатські українці, але також і волохи. Після опанування Карлом Робертом Закарпаття (1321) і Семигороду непримирений з ним волоський воєвода Богдан з Мармарощини перейшов з своєю дружиною між українські оселі на північно - східньому збіччі Карпат над горішною Молдавою, Сучавою й південним Серетом. Користаючи з того, що галицькі бояри після 1340 р. були заняті війною проти Польщі й Угорщини, він за татарською згодою заволодів територією між Черемошем, Дністром, Чорним Морем, долішним Дунаєм і Карпатами. На цій території оснував він молдавське князівство зі столицею в Сучаві.

В цій державі залишалося ще головно в північно - західніх її волостях первісне українське населення, що культурно стояло вище від волохів. Але й волоська верхівка ще в Семигороді під впливом болгар і українців була зіславянщена; доказом цього й саме імя воєводи Богдана. Тимто в новій молдавській державі урядовою мовою стала тогочасна книжна українська мова, себто церковно-славянська змішана з українською народньою мовою. Ця мова була державною молдавською мовою до XVII ст., молдавські князі звали себе з української »господарями«. Від них дістали львівські міщани підмогу на будову своєї церкви (»Волоської«). З роду молдавських господарів був відомий київський митрополит Петро Могила (1633—47); ще в XVIII ст. ігуменом німецького манастиря в Молдавії був український письменник Паісій Величковський (1722—94).

Подібно як волоські воєводи в Молдавії, збілорущилися на Білоруси і зукраїнщилися на Україні литовські князі Гедиминовичі. Основник цього роду литовський і руський князь Гедимин (1316—1341) зайняв дрібні білоруські князівства над Двиною й горішнім Дніпром крім Смоленська, розділене на дрібні князівства нащадків київського князя Святополка II Ізяславича Полісся, забрав останнім Романовичам Підлісся (Дорогичин і Берестя). Поліські Святополковичі заховувалися різно в часі воєн галицько - волинських князів з Литвою; одні виступали по боці галицько-волинських князів, другі по боці литовських, інші зберігали невтральність. Після опанування Литвою Полісся перемінилися вони в князів - землевласників: Четвертинських, Чарторийських, Кисілів і інших. Подібна доля стрінула й інші вітки князів Рюриковичів на Білоруси й на українській Сіверщині.

Н. А.

*) Гл. »Краківські Вісті« чч. 23, 25, 29, 30, 36, 39, 40, 41, 42 і 43.

НЕМА ЛІТАКІВ ДЛЯ ЗАХІДНІХ ДЕРЖАВ.

= Вашингтон, 24. 5. — Закордонна комісія американського сенату відкинула 12 голосами проти 1-го внесок сенатора Пепера, що домагався продати західнім державам літаки, що входять у склад американської армії та маринарки. Предсідник комісії Пітман заявив, що ухвалення такого закону нарушувалоби міжнародне право і означувалоб вмішування Америки в европейську війну.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА!

Дня 12. травня 1940 р. ненадійно помер в Балигороді наш Найдорожчий Муж, Батько і Дідуньо **Олександер Карпяк**, скарб. радник. В тім тяжкім горю наші Приятелі, Сусіди і Знайомі поспішили нам зі словами розради а також звеличали похорони.

Не маючи змоги Всім з окрема подякувати за прихильність до нас, просимо отсею дорогою Усіх хто нам поміг в улаштуванні похоронів та відпровадженні покійного на місце вічного спочинку приймити від нас сердечну подяку.

Жінка, Дочка й Син.

АМЕРИКА ПРОТИ ДИКТАТУРИ

Як відомо, анґлійський премієр Черчіль має тепер диктаторську владу в Анґлії. З того приводу американський часопис „Ню Йорк Дейлі Ньюз" критикує Черчіля, мовляв, це противиться демократичним засадам. Крім того американський часопис закидає Черчілеві брак відповідних кваліфікацій на диктаторському пості під так многоважну й відповідальну воєнну пору. Відомо ж, що Черчіль у світовій війні зле списався як льорд адміралїції нещасною експедицією у Дарданелях і в Антверпії. Також і в теперішній війні Анґлія має мало щастя. Відповідальність за ті неуспіхи паде у великій мірі на Черчіля.

З того висновок, що Америка виступає проти диктатури Черчіля в Анґлії.

ДАЛЬША МОБІЛІЗАЦІЯ У РУМУНІЇ.

Наспіли нові повідомлення з Румунії, що там знову покликано поверх 300.000 мущин до війська. Як виявляється, то у Румунії змобілізовано досі 1 міліон триста тисяч людей. Оця чергова мобілізація дуже знаменна й багатомовна.

—о—

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Гордійчук Осип, Володава: *Листа Вашого одержали, одначе віршів покищо не містимо. Привіт!*

М. К., Світлиця: *Листа одержали. Помістимо в найближчому числі »Кр. Вістей«. Просимо писати про життя й працю в селі та з околиці. Привіт!*

Павло Гиряк: Вашого листа одержали, одначе у »Краківських Вістях« покищо не містимо ніяких віршів, хіба святочні. Привіт!

Василь Корнафаль, Душатин: віршів не містимо. Привіт.

ОГОЛОШЕННЯ

ЦІНА ОГОЛОШЕНЬ: Ціла сторінка 600 зол., пів сторінки 320 зол., 1/4 сторінки 180 зол., 1/8 сторінки 150 зол., 1/12 сторінки 80 зол.
МЕНШІ ОГОЛОШЕННЯ: 1 міліметер ширини 1 шпальти (або його місце) 1 зол. — В тексті 100% дорожче, на першій сторінці 200% дорожче.
ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ: 30 сотиків за слово, найменше 3 зол. Для шукаючих праці 15 сот. за слово. Матримоніяльні по 50 сот. за слово.
ПЕРЕДПЛАТА »Кр. В.«: Цінник передплати поданий на першій сторінці. Передплату треба висилати згори. Передплата однакова в краю й закордоном. Часопису на кредит не можемо висилати.
КНИЖКИ: Всі книжки нашого видавництва продають книгарні й адміністрація видавництва. Хто хоче замовити книжки просто на свою адресу — повинен наперед прислати належитість і на пересилку, а тоді вишлемо бажані книжки.
ВИСИЛКА ГРОШЕЙ: Гроші на передплату чи книжки з Ґенерал-Ґубернаторства належить посилати переказами або чеками нашого видавництва. PSch A Warschau Nr. 2.143. З Німеччини на адресу: „Ukrainische Nationale Vereinigung" Berlin W. 50. Ansbacherstr. 15. З Протекторату на адресу: „Probojem".Praha XIV-65 post. schr. 3.— Курс 1 нім. марки 2 золоті. При висилці грошей все треба подати на що призначені гроші.

За Редакцію відповідає начальний редактор Л. Хомяк у Кракові. Видає „Українське Видавництво", Краків, вул. Кармелітська 34, II. Телефон 230-39
З друкарні „Нова Друкарня Денникова" під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.

Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigenteil: Hauptschriftleiter L. Chomiak Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag" G. m. b. H. Krakau, Karmelitastrasse 34. II, Fernsprecher 230-39 Druck: „Nowa DrukaniaDziennikowa", Kommissarische Verwaltung, Krakau, Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher. 102-79